

Józef Borzyszkowski

"Z różnych szuflad : prace wybrane, relacje, wspomnienia", Hanna Popowska-Taborska, Warszawa 2010 : [recenzja]

Acta Cassubiana 13, 409-411

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Józef Borzyszkowski

**Hanna Popowska-Taborska, *Z różnych szuflad.*
*Prace wybrane, relacje, wspomnienia,***

Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy,
Warszawa 2010, ss. 390

Profesor Hanna Popowska-Taborska należy nie od dziś do grona filarów slawistyki światowej, a w Instytucie Slawistyki PAN, mimo emerytalnego statusu, nieustannie wzbogaca jego dorobek naukowy, wydając w różnych ośrodkach własne prace – artykuły i książki, z których spora część dotyczy bezpośrednio kaszubszczyzny. Kaszubszczyzna bowiem należy od początku jej pracy naukowej do najważniejszych przedmiotów jej badań – i to zarówno ta historyczna, jak i współczesna.

Z ostatnich kilkunastu lat warto tu przywołać choćby trzy tomy jej studiów, z których trzeci wydany został przez Instytut Kaszubski pt. *Szkice z kaszubszczyzny. Dzieje badań, dzieje języka, zabytki, etymologia*, Gdańsk 2006. W roku ubiegłym natomiast zakończone zostało jej i prof. Wiesława Borysia wielkie dzieło *Słownik etymologiczny kaszubszczyzny*, 6-tomowa publikacja, obejmująca w t. VI „Indeksy wyrazowe do tomów I-V”, SOW, Warszawa 2010, ss. 345. Warto też przywołać wydaną rok wcześniej jej i Ewy Rzetelskiej-Feleszko książkę pt. *Dialekty kaszubskie w świetle XIX-wiecznych materiałów archiwalnych. Prezentacja i opracowanie kaszubskich materiałów językowych zebranych przez Georga Wenkera w latach 1879–1887*, SOW, Warszawa 2009, ss. 307, map 65.

Najnowszy i tu prezentowany tom prac pt. *Z różnych szuflad* stanowi książkę upamiętniającą jej 80-lecie urodzin. Ze względu na ten jubileuszowy charakter książki obok prac językoznawczych znalazły się w niej także wspomnienia autorki, szczególnie cenne, nie tylko dla językoznawców czy historyków. Książka zawiera także *Bibliografię Hanny Popowskiej-Taborskiej*, obejmującą publikacje z lat 1955–2020. Ten niby tylko załącznik sam w sobie stanowi wyśmienitą lekturę, umożliwiającą poznanie ogromnego dorobku Pani Profesor. Problematyka kaszubska zaistniała w nim już w 1955 r., kiedy to wraz z innymi relacjonowała na łamach „Poradnika Językowego” – *Z dotychczasowych prac nad „Atlasem Pomorza Lewobrzeżnego”* – późniejszego *Atlasu językowego kaszubszczyzny i dialektów*

sąsiednich oraz opublikowała artykuł *Z gwary luzińskiej (Teksty)*. Odtąd co roku otrzymujemy kolejne jej publikacje kaszuboznawcze, z których najmłodsza, można rzec częśćka, znalazła się także w prezentowanym tu tomie.

Zebrane w tymże tomie prace prezentują wszystkie – najważniejsze pola badań słowianoznawczych Hanny Popowskiej-Taborskiej. Sygnalizują to tytuły kolejnych części zbioru: I. *Słowiańszczyzna północno-zachodnia*, II. *Polszczyzna*, III. *Kaszubszczyzna*, IV. *Łużycczyzna*, V. *Varia*, VI. *Relacje i wspomnienia*.

Każdy z tych artykułów zasługuje na analizę, omówienie, a każdy tekst na lekturę. Znamienne, iż część III. *Kaszubszczyzna* jest najobfitsza, a ponadto w każdej z pozostałych znajdujemy prace ważne także dla świata kaszubsko-pomorskiego. W cz. I. będzie to np. artykuł *Opozycja swoi/obcy w języku ginących społeczności Drzewian połabskich i pomorskich Słowińców*, a w cz. II. *Kancjonal Gdański z roku 1723 i Zapomniany zbiór kociewskiego słownictwa*. Z kolei cz. IV. *Łużycczyzna*, zawierająca tylko dwie prace, można powiedzieć, że z tytułu pokrewieństwa zachodnio-słowiańskiego bliska jest także Kaszubom. W cz. V. *Varia* – Kaszubów dotyczą choćby artykuły: *O prapoczątkach „łże-elity” i Wiersza, więcierz i żak (przyczynek do dziejów kontaktów językowych)*.

Jak już wspomniałem, dla historyka, choćby tylko badań słowiańszczyzny, w tym kaszubszczyzny, szczególnie interesująca jest cz. VI. *Relacje i wspomnienia*, a w niej m.in. teksty: *Pięćdziesiąt lat badań kaszuboznawczych w Polskiej Akademii Nauk*, *Kiedy Nauka spotyka się z Historią*, *Kociewie w twórczości Bernarda Sychty*, *Bogusław Kreja – przedstawiciel „pokolenia wczesnych lat trzydziestych” (1931–2002)* i *Wspomnienie o Friedhelmie Hinze – badaczu kaszubszczyzny*. Ostatni tekst wspomnieniowy, *Zdzisław Stieber (1903–1980) w urywkach wspomnień i własnych wypowiedzi*, obejmuje pośrednio także początki badań naukowych nad kaszubszczyzną samej autorki, podejmującej pracę w PAN u boku bohatera, będącej współautorką i kontynuatorką dzieła jego życia – *Atlasu językowego kaszubszczyzny*.

Nie siląc się na analizę zawartości całej pięknie wydanej i bogatej w treści książki, obejmującej ważne dla nas dokonania badawcze Hanny Popowskiej-Taborskiej, zwracam tylko uwagę na tekst *Kiedy Nauka spleta się z Historią*, pochodzący z książki pt. *Z dziejów językoznawstwa polonistycznego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku i na Uniwersytecie Gdańskim (1947–2005)*, pod red. J. Maćkiewicz, E. Rogowskiej-Cybulskiej, J. Tredera, Gdańsk 2006, którego głównym bohaterem jest Nauka i Historia, ich przeplatanie się w życiu prof. Huberta Górnowicza, udokumentowane w jego listach do prof. H. Popowskiej-Taborskiej z okresu „Grudzień 1970” i „Sierpień 1980” oraz początków stanu wojennego. W jednym z listów znajdujemy sierpniowy *Przepis po polsku*, humorystyczny wierszyk, sygnalizujący tamtą rzeczywistość polską, a pośrednio uświadamiający stan współczesności – drogę, jaką przeszliśmy w latach 1980–2010. Generalnie także dorobek naukowy autorki omawianej książki ilustruje rozwój badań i ol-

brzymie dokonania kaszuboznawcze slawistyki polskiej i samej prof. Hanny Taborskiej w II połowie XX i w początkach XXI wieku.

Był czas, kiedy wszelkie badania kaszuboznawcze przyjmowane były w Gdańsku i na Pomorzu z ogromnym zainteresowaniem i uznaniem, czego dowody znajdziemy na łamach „Pomeranii”. Badania te jednocześnie inspirowały społeczność kaszubsko-pomorską i przyspieszały jej rozwój kulturowy, konsumowane nie tylko przez miejscowe elity. Postulowane przed laty programy, obejmujące m.in. naukę języka kaszubskiego w szkole, stały się faktem. Pozostaje problem współczesnej konsumpcji owoców pracy uczonych w społeczności zrzeszonej, choćby tylko wśród nauczycieli języka kaszubskiego. Mam cichą nadzieję że przynajmniej do części z nich dotarły już *Szkice z kaszubszczyzny* prof. H. Popowskiej-Taborskiej i dotrze także ta najnowsza książka, zawierająca jej cenne publikacje *Z różnych szuflad*. Dziękując zań, czekamy na więcej...